

באר ה"אור הזיית הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בודרמן שליט"א

פרשת כי תשא פ"ד

זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש
עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה': {ל"ג}

זה יתנו וגו'. רז"ל אמרו (פנמונא) לקח כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראהו למשה, וקשה והלא יותר תהיה נשגת הידיעה באמירה כשיאמר לו המשקל בפירוש - ממה שיכיר בתבנית אש, כי השערת שיעור הדמות לא תחקק בציור לשער אליה אלא בסמיכות, ונראה בהעיר למה נתרצה ה' במחצית השקל לבד ולפחות היה לו לומר שקל שלם, גם למה יצו ה' לבל יוסיף העשיר ולבל יגרע העני ממחצית השקל, ולתת טעם לב' הערות נתכוין ה' ואמר לו זה יתנו דע כי אין עיקר הענין הוא הנגלה אלא הנסתר שזה בא בדמיונו, וכבר כתבנו בכמה מקומות כי שכינתו יתברך שהיא בחינת כסא כבודו יתברך על ידי מעשה בני ישראל יסובבו הפרדה, והוא אומרו (עש"י) ובפשעיהם שולחה אמכם, גם אומרו (עמ"י) ונרגן מפריד אלוף, ועל ידי מעשה העגל שהוא כנגד כל התורה כולה יסובבו הפרדת השכינה בשורשי בחינת כל נשמות ישראל, לזה צוה ה' שיתנו מחצית השקל שהוא סימן למה שהפרידו הם במעשיהם לשוב ליחדם יחד, ולהכרת הדבר הראהו כמין מטבע של אש מתחת כסא כבודו כי שם בחינת שורשי נשמות בני ישראל ואמר לו זה יתנו פירוש יחזור לתת סוד מחצית השקל שהפריד והוא זה יסוד וסוד הדבר ולזה יכוין כל נותן ורחמנא לבא בעי לכוין אל המכוון ליחד הנפרד והנחלק, ולזה גמר אומר את תרומת ה' והוא מה שרמזנו במחצית השקל כי מתכנית בחינה זו בשם תרומת ה', ומעתה אם ירבה העשיר הנה הוא מפסיד הכוונה שהיא העיקר לזה צוה ואמר העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט והטעם לתת את תרומת ה' כנוכר שאם ירבה או ימעיט אין רישום תרומת ה' ניכר, ולטעם זה הקדים הכתוב זכרון השיעור ואחר כך זכרון הנתינה שהיה לו להקדים זכרון הנתינה ואח"כ ישיעורה אלא נתכוין לתת טעם הקצבה למה קצב מחצית השקל ואמר לתת וגו' כמו שפירשנו, ואולי כי רמז גם כן שאין הקצבה שוה אלא בבחינת הקצבה אבל בבחינת הכוונה מן הנמנע כי ישוה כל ישראל ככוונת הלב שכל אחד כפי בחינת חייבתו בקונו יעשה הדבר בחשק גדול והבן, ולזה סמך מצות ההשואה לא ירבה העשיר ולא ימעיט העני ממחצית השקל, אבל בבחינת הכוונה אין מציאות להשוות הלבבות:

שיסתלק ראש בני ישראל בלא עת ולא יעלה בכלל כעלות גדיש בעתו הטעם הוא לפקודיהם על דרך אומרם ז"ל (ספ"ר פ"א) בפ' אשכול הכופר דודי לי ואמרו ז"ל איש שהכל בו הוא כופר נפשם של ישראל, והוא אומרו לפקודיהם לשון חסרון על דרך אומרו (פמדנכ ל"א מ"ט) ולא נפקד ממנו איש כי לצד חסרון ישראל שנתחייבו לזה אני נוטל את ראשם בעדם לכופר נפשם שלא ימותו כל ישראל, ויתבאר גם כן לפקודיהם על דרך אומרם בזוהר (מ"ח) בפסוק כל העובר על הפקודים כל העובר על המצות לומר כי טעם החסרון הוא לצד עוברים על מצות ה', ומעתה לא יחשוב אדם רע לא על המסלק למה ולא על המסתלק כי נסתרו בלתי הגון:

ואמר ה' כי לצד שהדור הוא הגורם לילקח הצדיק לזה צריך לתת כל איש ישראל כופר נפש הצדיק שמת בעדו, והוא אומרו ונתנו איש כופר נפשו של המסתלק או גם כן של הנשארים שירגישו בפטירת הצדיק שנלכד בשחיתותם וכל אחד ישכיל כי חייב מיתה לשמים ויתקן מעשיו, והוא מה שמפורש בדברי קבלה (עש"י) מפני הרעה נאסף הצדיק פירוש אם הסובבים דבר הרגישו החסרונם ותקנו מעשיהם שלא תבא, ואם לא הרגישו כדי שלא יהיה בתוך הרעה שתבא אחריו, ולזה צוה ה' כאן ונתנו איש וגו', ואומרו בפקוד אותם פירוש לא יאחרו נתינת הכופר אלא תכף ומיד בפקוד אותם במעשה זה שנטל ראשם כל אחד יתקן מעוותו, ואומרו ולא יהיה בהם וגו' הא למדת שאם לא יעשו כנוכר יהיה בהם וגו', ואמר בפקוד אותם רמז כי לא יאחר העונש אלא תכף לפקידה, וכן תמצא שבכל עת שישתלק הצדיק רעה הבאה אחריו היא סמוכה לפטירתו כמאמרם ז"ל (פסלתי ק"ג) וכמו שראינו בעינינו בדורות הללו, ואומרו זה יתנו כאן פירש הכתוב מה הוא כופר נפש שצוה לתת ואמר זה יתנו יכוין אל ספר התורה דכתיב (וישקע א) לא ימוש ספר התורה הזה מפיו, גם אמרו ז"ל כי הקב"ה לפניו כל היום מונח ס"ת כמשפטו אשר צוה למלך ישראל (דכ"ט) והיתה עמו וגו', והוא מה שהראהו באצבע זה יתנו וסתמו כפירושו שעל המונח לפניו תמיד צוה ה' ובאמצעות מה שילמדו בתורה היא מגינה ומכפרת עון ומרבה זכיות כאומרם (פנמונא ק"ט) ותלמוד תורה כנגד הכל ואפילו היו ביד האדם עבירות רבות זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם כאילו הקריב כל הקרבנות המכפרים, והוא אומרו כל העובר על הפקודים שהם המצות זה יהיו לו לתיקון כל דבר, ונמשך גם כן אומרו כל העובר עם שלמטה לומר תיקון למי שאינו בן תורה במה יתן כופר נפשו כי הוא בור ריק אין בו מים, לזה אמר כל העובר וגו' יתן מחצית השקל כיששכר וזבולון ושמעון אחי עזריה (פס"ט) ורבים כהם אשר יחצון כספם לעמלי תורה, ואומרו בשקל הקדש פירוש בעד שקל הקודש שהוא התורה, או ירצה שבוה ישוה הוא לנותן אמרי ספר כאומרו (פס"ט) בצל החכמה בצל

המחשבה לבד, והוא אומרו כנגד המחשבה חטא העם הזה וכנגד המעשה אמר ויעשו להם וגו':

וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ: {ל"ב ל"ב}

ועתה וגו'. יתבאר על דרך אומרים (כ"כ פ"א) אין ועתה אלא תשובה, והוא מה שטען משה לפני ה' כי עשו ישראל תשובה על הדבר הרע:

חס תקח חטאתם. פירוש מוטב, וצריך לדעת למה לא השלים דבריו, ואולי ששיעור דבריו הם על זה הדרך, ועתה פירוש הנה ישראל חזרו בתשובה, וזה כנגד מה שמהם אבל כנגד מה שממנו יתברך אין ידוע אם ה' יקבל תשובתם על חטא הגדול אם לא, לזה גמר אומר **אם תשא חטאתם** כי התשובה צריכה שב ומקבל:

ואם אין מחני וגו'. פירוש לצד שבאמצעות כל מה שעבר בין ישראל ובין ה' ב"ה יזכה הסרסור הנאמן בזכות המגיע לו בכל מצוה, ובפרט במתן תורה כמה זכות יעלה למשה ביגיעתו עם ישראל והכל כתוב בספר זכרון לפניו, ומעתה אם לא ישא לחטאתם צריך למחות מספר כל זכיותיו של משה שנכתבו באמצעות זכותם של ישראל, והשיבו ה' כי אין דבריו אמת בזה, כי דוקא החוטא עצמו הוא אשר ימחנו ה' מספרו אחר שנכתב בספר, אבל מי שזכה באמצעותו לא יפקע זכותו אשר זכה בו לצד שחזר בו הלה והרשיע.

כאן מדלגין

וְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּנִים אֶל פְּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְשָׁב אֶל מַחְנֵהוּ וּמִשְׁרָתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון נָעַר לֹא יִמִּישׁ מִתּוֹךְ הָאֹהֶל: {ל"ב ל"ב}

ודבר ה' וגו' פנים אל פנים. הכוונה בזה הוא כפי שיעור ההכנה שהיה עושה משה להקבלת פני שכינה לאותו שיעור תהיה ההשגה מפנים העליונים כי כפי אשר יכין אדם עצמו להשפעת הקדושה ישיג, ואומרו **כאשר ידבר איש אל רעהו**, יתבאר לדרכנו על דרך אומרו (מסעי כ"ג) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם פירוש כי הלבבות ישכילו בנעלם אם לאהוב אם לשנוא כי כפי אשר יכין האדם לבו לאהוב חברו כמו כן יתבונן לב חברו לאהוב אותו, והוא אומרו **כאשר ידבר איש אל רעהו** שלא יאהבוהו אם לא יכין לבו להיות גם הוא רעהו כמו כן דבר ה' פנים אל פנים, ומעתה יבחין אדם מה הוא עם קונו אם לבבו יתאוה ויחשוק בה' ובעבודתו הנה זה סימן כי ה' אהבו:

הכסף, עוד ירצה על דרך אומרים ז"ל (פסוקים ס:) שקל הקודש כפול היה, ובא להודיע כי מה שיטול מהקודש בעד מחצית כספו לא שיתנכה מחלק הלומד ונמצא כל אחד אין בידו אלא מחצית שכר לא כן הוא כי שקל הקודש כפול היה ונמצא כל אחד בידו שקל שלם והבן, ואומרו **עשרים גרה וגו' רמוז לב' עשירות שבשכינה**, כסא ה', והמלך היושב על הכסא והבן, והנה באמצעות הלומד והעושה יתכוין הדבר ליחוד הבחינות, ורשם באומרו **מחצית השקל תרומה לה'** כי היא זאת שכינת אל חי והיא הנפגמת במעשה ישראל ומתיחדת בתורה ומעשים, ומעתה הגם כי שנים עשו הדבר כל אחד יטול כנגד השנים כידוע הטעם, ואומרו **העשיר לא ירבה פירוש** כי הנותן מחצית שקלו בעולם הזה לא יראה בעיניו שהוא דבר מרובה וירע בעיניו לחלק מחציתו, ואמר והדל לא ימעיט פירוש לצד היותו דל ונכסיו מצומצמים לא ימעיט, וטעם ב' אמר לתת את תרומת ה' **לכפר על נפשותיכם** ובערך המוצג יוקטן כל הניתן בעדו, וכאן יש ב' השגות יקרות, א' שבוה יתן תרומת ה' ויחוד קוב"ה ואין ערך לדבר הלז, ועוד לכפר בעד הנפש אשר בעדה יתן אדם עור בעד עור וגו' (איו"ב):

ואומרו **כל סעוצר וגו'** מבן עשרים שנה כאן הודיע סוד מה שלא חייבה התורה לאדם אלא עד שהוא בן עשרים שהוא לטעם עד שיגיע לגדר זה שתהיה נפשו שלימה מהשגת המושכל מההדרגות הרוחניים האלהיים אשר נפש ישראל משם הוא ולזמן הנזכר תשיג, והוא סוד אומרו (פסלים ב') ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, ועיין בדברי הזהר (מפיעים י"ג) ויש טעם נכבד למה לא יענש אדם עד גבול זה כי הוא לצד שעדיין לא שלימה דעתו בהכרת המושכל ובהשכלת הידיעה ובתגבורת המספיק להערכת מלחמה לשבור כח המסית ולנצח תאות הטבעיות ולהשכיל ברצון הנפש ולהבחין את אשר ידבר בלבו אם לאושר ובהיותו בן כ' הנה הוא שלם בדעתו להחזיק מגן וצנה בתגבורת השכל וההבחנה והבחירה בדרך החיים והבן:

וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אֲנִי חַטָּא הָעָם הַזֶּה חַטָּאָה גְּדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהִי זָהָב: {ל"ב ל"א}

חטא העם וגו'. אולי שיכוין לומר על דרך אומרים ז"ל (פסוקים ג) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, וזה הוא חסרון הנפש, והוא אומרו **חטא פירוש נחסר מהארת נפשו**, ובוה עשו להם וגו', וזה הוא א' מטענות שבהם יזכה האדם ליום הדין, כי בעשותו החטא לא היה דעתו שלם, והגם שיענש על אשר גרם לעצמו החסרון במחשבות הכיעור אף על פי כן לא ידמה לאם יהיה נדון על מעשה הרע בדעתו השלימה:

עוד ירצה על פי מה שקדם לנו (קידושין מ.) כי בע"ז יענש האדם גם על

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א